

Izvješće o informativnoj kampanji o upisu Roma u matične knjige rođenih

Rujna, 2005. godine

Misija OEES-a u Bosni i Hercegovini

Fra Anđela Zvizdovića 1

71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 752-317/Fax: +387 33 238-224

E-mail: info.ba@osce.org

1. Kontekst

Odjel za ljudska prava je, kao dio aktivnosti Misije OESS-a u Bosni i Hercegovini koje su usmjerene na poboljšanje situacije glede ljudskih prava jedne od najugroženijih nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini (Roma), realizirao projekt, odnosno informativnu kampanju, u svim općinama u kojima je utvrđeno da Romi imaju problema s prijavljivanjem za upis u matične knjige rođenih.

Cilj je ovoga izvješća da se podigne razina svijesti svih relevantnih aktera o problemu nepostojanja identifikacijskih dokumenata kod romske djece. Predviđeno je da ovo izvješće bude proslijeđeno predstavnicima romskih zajednica, državnim institucijama, nevladinim organizacijama, bolnicama, međunarodnim organizacijama i svim drugim zainteresiranim za ovaj problem, koji bi mogli biti uključeni u smanjivanje broja neprijavljene djece i pomoć boljoj integraciji Roma u sve segmente bosanskohercegovačkog društva.

1.1 Osnovne informacije

Prijavljivanje za upis u matične knjige rođenih postupak je koji služi za prikupljanje podataka i vođenje evidencije o životno važnim događajima neke osobe, kao što su rođenje, brak i smrt. Osobe u Bosni i Hercegovini bez rodnoga lista, nisu u mogućnosti realizirati svoja prava, kao što je pravo na obrazovanje i zdravstvenu skrb, ili sudjelovanje u društvenom životu.

Romski NVO *Kate Acha* je 2003. godine, uz pomoć OESS-ova Odjela za ljudska prava, realizirao pilot-projekt za upis u matične knjige rođenih, koji se sastojao od informativne kampanje; sastanaka sa predstavnicima općinskih tijela vlasti; prikupljanja dokumenata od roditelja ili davanja naputaka roditeljima kako da dođu do dokumenata, te od pomoći Romima pri samom procesu prijavljivanja za upis u matične knjige rođenih.

U tijeku ovoga pilot-projekta utvrđeno je da roditelji romske nacionalnosti ne prijavljuju svoju, tek rođenu djecu, iz sljedećih razloga:

- neznanja pripadnika romske nacionalnosti da postoji zakon koji obvezuje sve građane da prijave novorođenu djecu;
- složenosti postupka za prijavljivanje za upis u matične knjige djece nakon što istekne zakonom propisani rok od 15 dana od dana rođenja djeteta, uključujući obvezu roditelja da podnesu prateće dokumente ili osiguraju izjave svjedoka kojima će se potvrditi identitet njihova djeteta;
- troškova glede naknadnoga prijavljivanja, prijevoza, i drugoga;
- što bolnice neće da izdaju dokument kojim potvrđuju da je dijete rođeno, jer mnoge majke romske nacionalnosti nemaju zdravstveno osiguranje, niti imaju novaca da plate bolničke troškove;
- problema roditelja djece koja su rođena u inozemstvu da nabave dokumente iz država u kojima su djeca rođena;
- što su u tijeku i nakon rata, prestali funkcionirati neki matični uredi, a romske su obitelji napuštale svoje prijeratne domove, pa je i to polučilo neprijavljivanje djece, koja su tada rođena.

Na temelju informacija koje su prikupljene tijekom realizacije pilot- projekta, Odjel je za ljudska prava 2004. godine pripremio informativnu kampanju o upisu Roma u matične knjige rođenih, koja je

realizirana u cijeloj državi, u svim općinama u kojima Romi žive i u kojima je bilo razvidno da ima problema sa prijavljivanjem djece. Kampanja je pripremana tijekom srpnja i kolovoza, a provedena je u rujnu 2004. godine. OESS-ov Odjel za ljudska prava je, u sklopu daljih aktivnosti, posjetio općinske matične urede, kako bi provjerio kakvi su bili rezultati kampanje.

1.2 Obveze države glede poštovanja ljudskih prava

Usprkos obvezi država da svako dijete bude upisano u matičnu knjigu rođenih, odmah po rođenju, mnoge države ne priznaju to kao jedan od prioriteta. Takvo poimanje upisa u matične knjige rođenih znači da su tijela vlasti često veoma pasivna glede ovih pitanja i ne obraćaju dovoljno pozornosti na njegovo promoviranje u svojim državama. BiH je jedna od takvih država, i zauzima pasivan stav u pristupu tom pitanju. Koliko je Misija upoznata, nije bilo slučajeva u kojima je odbijen upis nekog romskog djeteta u matičnu knjigu rođenih. Problem je više u činjenici da tijela vlasti BiH ne pristupaju aktivno rješenju ovoga problema.

Glede obveze država da djecu upišu u matične knjige rođenih, Bosna i Hercegovina je ratificirala UN-ovu Konvenciju o pravima djeteta, koja u članku 7 propisuje:

“1. Dijete se prijavljuje odmah nakon rođenja i od rođenja ima pravo na ime, pravo na državljanstvo i, ako je moguće, pravo da zna tko su mu roditelji, te pravo na njihovu skrb.

2. Države članice osiguravaju ostvarivanje ovih prava sukladno nacionalnim zakonima i svojim obvezama, te sukladno odgovarajućim međunarodnim konvencijama iz ove oblasti, posebno u slučajevima u kojima bi dijete inače bilo apatrid.“

Bosna i Hercegovina je, također, ratificirala ili naslijedila druge međunarodne konvencije iz oblasti ljudskih prava, koje propisuju obveze tijela vlasti koja su nadležna za upis u matične knjige rođenih, kako romske djece, tako i pripadnika romske nacionalnosti uopće. Primjerice, članak 24. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima propisuje da “svako dijete ima pravo na državljanstvo“.

Glede rješavanja pitanja osoba bez državljanstva, BiH je obvezna, sukladno članku 32. Konvencije glede statusa osoba bez državljanstva da “koliko god je moguće omogući naturalizaciju osoba bez državljanstva. Države su posebno obvezne učiniti svaki napor da ubrzaju postupak naturalizacije i da smanje, koliko je moguće, troškove tog postupka, kao i njegove promjene.“

BiH je, također, obvezna sprečavati da osobe ostaju bez državljanstva zbog promjena u njihovom osobnom statusu, sukladno Konvenciji o smanjenju broja osoba bez državljanstva. Članak 8. ove Konvencije propisuje da “... Zemlja potpisnica ne smije nekoj osobi oduzeti državljanstvo ako bi tim činom ta osoba postala apatrid.“ Osim toga, članak 8. ove Konvencije propisuje da “...država ne može nijednoj osobi, niti skupini osoba, oduzeti pravo na državljanstvo na rasnim, etničkim, vjerskim ili političkim osnovama.“

1.3 Svrha i ciljevi kampanje

Glavna aktivnost tijekom ove informativne kampanje o upisu Roma u matične knjige rođenih bila je da se romskim zajednicama daju informacije o važnosti prijavljivanja novorođene djece, te da im pojasni koji postupak moraju pri tom poštovati i da podsjeti državne djelatnike na njihovu obvezu da daju podatke o rođenju svakog djeteta, te da upišu u matične knjige rođenje svakog djeteta u BiH. Rezultat kampanje je povećana razina svijesti pučanstva o upisu u matične knjige, a glavni cilj je bio povećati broj

romske djece koja će biti upisana u matične knjige, kako bi im se na taj način omogućio bolji pristup pravima.

1.4 Ciljna skupina

Informativna kampanja o upisu Roma u matične knjige rođenih je bila usmjerena na osobe koje imaju izravni interes da budu upisane, osobe koje bi mogle doći u kontakt sa Romima tijekom procesa upisa u matične knjige i osobe koje imaju određene zakonom propisane obveze glede upisa u matične knjige rođenih.

1.5 Metode rada

Informativnu kampanju o upisu Roma u matične knjige rođenih pripremio je i njenu realizaciju koordinirao Odjel za ljudska prava Misije OESS-a u Bosni i Hercegovini. Kontakt osobe iz terenskih ureda OESS-a i romski aktivisti iz romskih zajednica prvo su, na terenu, evidentirali romska naselja u kojima je upis djece u matične knjige rođenih dvojbena, a onda su i realizirali kampanju. Kampanja je provedena u rujnu 2004. godine i obuhvatila je 29 općina u kojima se nalaze 92 romska naselja.¹

Centri za pravnu pomoć NVO-a *Vaša prava* imali su ključnu ulogu u ovoj kampanji. Na materijalima za informativnu kampanju nalazile su se njihove kontakt informacije, tako da su Romi mogli tražiti dodatnu pomoć i informacije glede procesa upisa u matične knjige rođenih, osobito u izuzetno složenim slučajevima. U nekim područjima je NVO *Vaša prava* tijekom kampanje slao svoje timove stručnjaka da posjete romska naselja i pruže dodatnu podršku njihovim stanovnicima.²

2. Aktivnosti vođene tijekom kampanje

- U Glavnom uredu OESS-a održan je informativni sastanak tijekom kojeg su sve kontakt osobe iz terenskih ureda OESS-a obaviještene o kampanji, a date su im i jasne instrukcije o tomu kako će ju provoditi.
- Djelatnici NVO-a *Vaša prava*, sa terena, obaviještjeni su o kampanji i dogovoreno je da će Romima pružati dodatnu pravnu pomoć.
- Kreirani su i otiskani poster i leci i poslani na teren. Informativni materijal je sadržavao osnovne podatke o upisu u matične knjige rođenih i kontakt informacije, sa terena, NVO-a *Vaša prava*.
- Kontakt osobe iz terenskih ureda OESS-a angažirale su romske aktiviste iz naselja koja su bila obuhvaćena kampanjom i objasnile im što će raditi tijekom kampanje u romskim naseljima.
- Prije kampanje su kontakt osobe iz terenskih ureda OESS-a, zajedno sa romskim aktivistima, posjetile naselja i procijenile situaciju u svezi s upisom u matične knjige.

¹ Popis općina i romskih naselja koja su bila obuhvaćena kampanjom nalazi se u prvom dodatku, na kraju ovoga izvješća.

² Primjerice, u Šamcu su se (područje koje pokriva Terenski ured OESS-a Orašje) predstavnici OESS-a dogovorili sa NVO-om *Vaša prava* da će pravnik ovoga NVO-a posjetiti svakog Roma, pojedinačno, kome je potrebna pomoć pri upisu u matičnu knjigu rođenih. OESS je pravniku dao popis osoba koje su tvrdile da trebaju biti upisane. Drugi primjer je sa teritorija Mostara, gdje su članovi NVO-a *Vaša prava* nazočili tijekom informativnih sastanaka između kontakt osoba iz terenskih ureda OESS-a i romskih aktivista. Ovom prilikom je postignut dogovor o budućoj suradnji NVO-a *Vaša prava* i predstavnika Roma. NVO *Vaša prava* obvezao se da će Romima pružiti svu potrebnu pravnu pomoć u svezi s upisom u matične knjige rođenih.

- Kontakt osobe iz terenskih ureda OESS-a održale su sastanke s djelatnicima općinskih matičnih ureda, kako bi ih obavijestili o kampanji.
- Romski su aktivisti podijelili postere i letke.
- Sama je kampanja provedena na dva načina:
 - Organizirane su “javne tribine” u romskim naseljima u kojima je neprijavljivanje u matične knjige polučilo utjecaj na veliki broj osoba. Zahvaljujući tomu što su mnogi Romi bili zainteresirani za kampanju, romski aktivisti organizirali su javne tribine, na kojima je Romima objašnjavana svrha kampanje, postupak upisa, zakonom propisana obveza da novorođena, kao i ostala djeca, budu prijavljena i davane druge korisne informacije. Oni su, također, obaviješteni da su djelatnici NVO-a *Vaša prava* spremni pružiti im dalju pomoć po ovom pitanju.
 - Neki od romskih aktivista posjetili su, pojedinačno, romske obitelji i obavijestili ih o upisu u matične knjige rođenih, objasnili im postupak upisa i pomogli roditeljima da dobiju dokumente potrebne za upis djece. Također, obaviješteni su o djelovanju NVO-a *Vaša prava*. Razlog za pojedinačne posjete bio je taj što u nekim naseljima nije bilo mnogo neprijavljene djece i zbog toga je odlučeno da se romski aktivisti angažiraju na učinkovitiji način, tako što će svoje napore koncentrirati na pomaganje pojedinim obiteljima pri prikupljanju dokumenata potrebnih za upis djece u matične knjige rođenih.
 - Regionalni centri OESS-a izdali su priopćenja za tisak i predstavnici mnogih radio i TV kuća otišli su da posjete romska naselja, kako bi dobili još informacija o kampanji. Ovu su kampanju neprekidno pokrivali lokalni mediji.

3. Rezultati kampanje

Bilo je suviše rano odmah nakon kampanje ocijeniti njene rezultate glede broja djece koja su upisana u matične knjige rođenih, jer će u mnogim slučajevima ovo biti dug proces zbog pravne kompleksnosti. Zato je to ostavljeno kao naknadna aktivnost. Međutim, ova je kampanja polučila određeni broj drugih, značajnih rezultata:

- Romi su opširno informirani o pravima i obvezama glede pitanja upisa u matične knjige rođenih. Naglasak je stavljen na prednosti koje koje on donosi. Prema izvješćima djelatnika OESS-a, povećana je razina svijesti Roma o važnosti upisa u matične knjige: oni sada shvataju da je upis u matične knjige rođenih koristan za njihovu djecu, zbog kasnije mogućnosti da se školuju, ostvare pravo na zdravstvenu skrb i druge beneficije iz oblasti socijalne skrbi.
- Uspostavljeni su kontakti između pučanstva romske nacionalnosti i općinskih matičnih ureda, što će Romima ubuduće pomoći da lakše obavljaju upis u matične knjige.
- Uspostavljeni su kontakti između pučanstva romske nacionalnosti i domaćih centara za pravnu pomoć i, kao rezultat toga, Romi će moći, ubuduće, tražiti dodatnu pravnu pomoć, ako im bude potrebna.
- U nekim krajevima Romi su oslobođeni plaćanja pristojbe za naknadnu prijavu djece.
- Podignuta je razina svijesti o postojanju problema, zahvaljujući kampanji putem medija i romskih aktivista.
- Svi romski aktivisti koji su bili uključeni u kampanju pokazali su visoku razinu zainteresiranosti i obavili su svoj posao na profesionalan način. Suradnja između OESS-a i pučanstva romske nacionalnosti pojačana je tijekom kampanje i utvrđeno je sa kojim romskim aktivistima je moguće ubuduće surađivati.

Informativna kampanja o upisu Roma u matične knjige rođenih planirana je tako da se poklapa sa početkom školske godine, kako bi se što veći broj djece upisao u školu. Prema izvješćima sa terena, vjerojatnije je da će roditelji romske nacionalnosti ozbiljnije shvatiti upis djece u matične knjige ako imaju izravnu korist od njega, što se može vidjeti ako odmah nakon upis djece u matične knjige, djeca počnu ići u školu.

Kao rezultat daljeg rada, kontakt osobe iz terenskih ureda OESS-a su krajem siječnja prikupile sljedeće podatke o tomu koliko je Roma od početka kampanje upisano u matične knjige rođenih:

Zona odgovornosti koju pokriva Regionalni centar OESS-a Banjaluka:

Broj identificiranih osoba bez rodnoga lista: 37

Od ovih 37 osoba, broj osoba koje su dobile rodni list: 14.

Zona odgovornosti koju pokriva Regionalni centar OESS-a Mostar:

Broj identificiranih osoba bez rodnoga lista: 11

Od ovih 11 osoba, broj osoba koje su dobile rodni list: 0.

Zona odgovornosti koju pokriva Regionalni centar OESS-a Sarajevo:

Broj identificiranih osoba bez rodnoga lista: 12

Od ovih 12 osoba, broj osoba koje su dobile rodni list: 10.

Zona odgovornosti koju pokriva Regionalni centar OESS-a Tuzla:

Broj identificiranih osoba bez rodnoga lista: 422

Od ove 422 osobe, broj osoba koje su dobile rodni list: 126.

Ukupan broj osoba koje su od početka kampanje do kraja siječnja dobile rodni list: 218.

Primjedba: Ove brojke ne moraju odražavati obujam u kome je problem glede upisa u matične knjige rođenih prisutan, niti učinkovitost kampanje u različitim dijelovima države. One jednostavno pokazuju rezultate kampanje glede broja upisanih Roma. Broj Roma koji su upisani u matične knjige rođenih u različitim dijelovima države ovisi o različitim faktorima: u nekim dijelovima broj stanovnika romske nacionalnosti veći je nego u drugima; u nekim dijelovima problem upisa u matične knjige rođenih nije tako izražen kao u drugima, itd.

4. Dalje aktivnosti, odnosno nastavak rada

Djelatnik za pitanja Roma u Glavnom uredu OESS-a je u listopadu 2004. godine organizirao sastanak sa djelatnicima koji su u radu na informativnoj kampanji o upisu Roma u matične knjige rođenih bili određeni da budu kontakt osobe. Na ovom sastanku ti djelatnici sa terena predstavili su aktivnosti, zapažanja i rezultate kampanje. Na temelju tih informacija osoblja sa terena, napravljen je popis daljih aktivnosti koje treba uraditi na terenu i te aktivnosti je osoblje na terenu završilo u sljedećim mjesecima.

Pošto je to veoma teško postići samo putem kampanje, svrha daljih aktivnosti bila je da se osigura da, kroz povećanu razinu svijesti svih zainteresiranih aktera, upis Roma u matične knjige rođenih postane uobičajeniji i učinkovitiji u budućnosti.

Popis daljih aktivnosti glede upisa Roma u matične knjige rođenih, koje su poduzeli djelatnici Odjela za ljudska prava na terenu

1. Ocjena kampanje nakon njenog završetka. Kontakt osobe u OESS-u koje su bile uključene u kampanju izvršile su ocjenu rezultata kampanje. To je urađeno na sastancima sa predstavnicima matičnih ureda, kako bi se ustanovilo koliko Roma je upisano u razdoblju od rujna 2004. godine do siječnja 2005. godine.
2. Oslobađanje od pristojbe. Neki od romskih aktivista koji su sudjelovali u kampanji uspjeli su izdejstvovati da pojedinci budu oslobođeni plaćanja pristojbe općinama za naknadni upis. Kontakt osobe u OESS-u o ovome su obavijestile romske aktiviste iz područja svoga djelovanja, kako bi i oni pokušali uraditi isto za građane koji tek trebaju biti upisani.³ Treba primijetiti da je oslobađanje od plaćanja pristojba bilo moguće samo kod pristojba koje se plaćaju općinama, ali ne i kod pristojba koje naplaćuju nadležna tijela policije.
3. Sastanci sa predstavnicima policije. Kontakt osobe održale su sastanke i sa predstavnicima policije, kako bi ih obavijestili o inicijativi za podizanje razine svijesti Roma o važnosti upisa u matične knjige rođenih. Cilj je ovih sastanaka bio da policija bude obaviještena o kampanji, jer se moglo desiti da više građana, nego što je uobičajeno, počne u isto vrijeme dolaziti i podnositi zahtjeve za naknadni upis u matične knjige rođenih.
4. Sastanci sa predstavnicima bolnica: zakonska obveza. Kontakt osobe u OESS-u održat će sastanke sa predstavnicima bolnica. Sukladno Zakonu o matičnim knjigama (za RS: Sl. glasnik br. 18/99; za Federaciju BiH: Sl. novine RBiH br. 20/92), zdravstvene ustanove obvezne su popis djece koja su u njima rođena, dostaviti matičnim uredima u propisanom roku. Kontakt osobe u OESS-u skrenut će pozornost ravnateljima bolnica na ovo pitanje, podsjetiti ih na njihovu zakonsku obvezu i potaknuti ih da uspostave sustav za slanje podataka o djeci koja su rođena u njihovim institucijama, nadležnim općinskim matičnim uredima u zakonom propisanom roku.
5. Sastanci sa predstavnicima centara za socijalni rad. U tijeku kampanje utvrđeno je da postoje situacije kada roditelji ili staratelji djece romske nacionalnosti nisu zainteresirani da djeca budu upisana u matične knjige rođenih. Tijekom se kampanje obično nailazilo na slučajeve da se o djeci, općenito, ne vodi računa, tako da je pitanje upisa u matične knjige rođenih samo jedan od problema. Preporučuje se da centri za socijalni rad, kada rade s ovom skupinom djece, također imaju na umu i problem njihova upisa u matične knjige rođenih. Dogovoreno je da kontakt osobe u OESS-u zakažu sastanke sa nadležnim centrima za socijalni rad i da ih obavijeste o ovoj kampanji i o ovom konkretnom problemu. Kontakt osobe u OESS-u neće ukazivati, niti navoditi, konkretna imena do kojih su došli tijekom kampanje.
6. NVO *Vaša prava* Općenito, suradnja između kontakt osoba u OESS-u i djelatnika sa terena NVO-a *Vaša prava* bila je dobra. Međutim, u nekim dijelovima države djelatnici navedenoga NVO-a su bili aktivniji, nego u drugim. U nekim dijelovima države, tzv. mobilni timovi NVO-a *Vaša prava* preuzeli su na sebe obvezu da posjete romska naselja i da pruže pravnu pomoć pojedincima u postupku upisa u matične knjige rođenih. Zbog toga je odlučeno da ostale kontakt osobe u OESS-u stupe u kontakt sa djelatnicima NVO-a *Vaša prava* i obavijeste ih o pozitivnim iskustvima iz drugih dijelova države i pokušaju polučiti iste rezultate.

Dalji rad

Nakon što kontakt osobe u OESS-u okonačaju svoje aktivnosti na terenu, navedene u gornjem dijelu teksta, djelatnik zadužen za pitanja Roma posjetit će regionalne centre OESS-a, kako bi utvrdio koja je uloga OESS-a, ubuduće, u daljem povećanju broja upisane djece romske

³ Pravno gledano, ne postoje odredbe koje propisuju oslobađanje od plaćanja pristojbe za naknadni upis. Samo dobrom suradnjom i uz dobru volju općinskih tijela, postignuto je to, da su neki Romi oslobođeni od plaćanja pristojbe za naknadni upis.

nacionalnosti u matične knjige rođenih, na regionalnoj razini. Ovo je potrebno zbog činjenice da rad na pitanju upisa djece romske nacionalnosti u matične knjige rođenih varira po regionalnim centrima, ovisno o broju romskih zajednica koje u njima postoje. Ovo je, također, potrebno i zbog činjenice da OESS nije u mogućnosti uključiti se u sve aktivnosti na poboljšanju situacije glede upisa djece romske nacionalnosti u matične knjige rođenih.

5. Opće preporuke i zaključci

Misija OESS-a u Bosnu i Hercegovini je, u suradnji sa romskim aktivistima na terenu, uspješno završila ovu kampanju. Međutim, pitanje upisa djece romske nacionalnosti u matične knjige rođenih u BiH nije riješeno ovom kampanjom. Važno je da pučanstvo romske nacionalnosti u BiH shvati zašto je upis u matične knjige rođenih od ključne važnosti za uživanje prava i pristup javnim službama za sve osobe, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu. Osim toga, pitanje upisa djece romske nacionalnosti u matične knjige rođenih pitanje je koje zahtijeva posebnu pozornost, od strane svih državnih djelatnika koji su uključeni u ovaj proces, s ciljem da domaći NVO-i i građansko društvo, općenito, podrže ove aktivnosti domaćih tijela vlasti svojom stručnom raščlambom.

5.1 Preporuke za sve zainteresirane za ovaj proces

1. Javne institucije:

Osigurati sve potrebne preduvjete za upis u matične knjige rođenih, imajući na umu posebnu pozadinu problema zašto Romi ne prijavljuju rođenje djece u matične urede. Suradnja između zdravstvenih institucija i općinskih matičnih ureda treba biti pojačana, treba stalno raditi na podizanju razine svijesti Roma po ovom pitanju, osobito na općinskoj razini. Sukladno Zakonu o matičnim knjigama (za RS: Sl. glasnik br. 18/99; za Federaciju BiH: Sl. novine RBiH br. 20/92), zdravstvene su ustanove obvezne popis djece, koja su u njima rođena, dostaviti matičnim uredima u propisanom roku.

Tijekom cijeloga procesa treba uzeti u obzir osjetljivost ovoga pitanja, jer Romi često ne znaju da postoji rok za prijavljivanje rođenja djeteta, a kada propuste taj rok, ne žele prijaviti dijete, jer se plaše dodatnih obveza, kao što je plaćanje dodatnih pristojba ili mogućih kazni što nisu ispoštovali zakon. Zbog toga pristup problemu treba biti usmjeren na prednosti koje djeca imaju, ako ih roditelji prijave, umjesto na naglašavanje posljedica koje će snositi ako ne ispune zakonske obveze.

2. Predstavnici romskih zajednica

Tijekom je kampanje zapaženo da veliki broj Roma ne prijavljuje svoju djecu zbog toga što nemaju informacije o tom postupku. Iako teret informiranja pojedinaca o pravima i službama države moraju snositi tijela vlasti, određeni stupanj odgovornosti za tako mali broj prijavljene djece snose i sami Romi. Predstavnici romskih zajednica moraju pokazati više inicijative u promoviranju upisa djece iz svojih naselja u matične knjige rođenih, kroz informiranje roditelja o važnosti tog čina i davanjem naputaka pojedincima kako da prođu kroz sve etape tog postupka. Aktivan rad i stalna uključenost predstavnika Roma u pojedinim zajednicama, bit će ubuduće od ključne važnosti za poboljšanje situacije. Ovo se posebno treba uraditi zato što upis u matične knjige rođenih predstavlja nezaobilazan način na koji će Romi iskoristiti postojeće oblike socijalne skrbi i više se uključiti u javni život i društvo općenito.

3. NVO-i:

Svi NVO-i (romski i oni koje nisu romski, domaći i strani), potiču se da pomažu građanima romske nacionalnosti u procesu upisa u matične knjige rođenih. Domaći romski NVO-i i borci za prava Roma trebaju se koncentrirati posebno na pomoć građanima romske

nacionalnosti za praktično prevazilaženje prepreka koje sprečavaju upis u matične knjige rođenih, dok drugi NVO-i trebaju osigurati sredstva za pomoć romskim organizacijama u njihovom osposobljavanju. Ovaj preporučeni pristup pretpostavlja dalje podizanje razine svijesti Roma o važnosti upisa u matične knjige, uz davanje informacija o postupku prijavljivanja djece, zajedno sa pružanjem pomoći u pojedinačnim slučajevima pri pribavljanju dokumenata potrebnih za upis u matične knjige rođenih.

4. Međunarodni NVO-i

Međunarodni i drugi NVO-i koji djeluju u BiH trebaju podržati ili pomoći dalju razradu inicijative romskih i ostalih NVO-a za promoviranje upisa u matične knjige rođenih i veću građansku odgovornost za njihovu bolju integraciju u društvo. Međunarodni NVO-i mogu pomoći nevladinim organizacijama da pronađu i osiguraju sredstva za financiranje projekata glede upisa u matične knjige rođenih. Svi sudionici trebaju osposobljavanje romskih NVO-a uzeti kao veoma važnu komponentu projekata u koje su uključeni romski NVO-i.

Međunarodni NVO-i trebaju također imati ulogu u poticanju javnih institucija da pozitivno djeluju sukladno zakonima i, što je još važnije, međunarodnim standardima iz oblasti ljudskih prava koje je BiH obvezna primjenjivati. Međunarodni se NVO-i trebaju više angažirati u pomaganju izbjeglicama pri njihovu upisu u matične knjige rođenih, pošto su zakonski propisi za izbjeglice drugačiji. Ovo se posebno odnosi na kategoriju djece koja su rođena u inozemstvu, čiji roditelji nisu državljani BiH, a koja se pominju u daljem tekstu.

5.2 Specifična pitanja koja treba ubuduće uzeti u obzir prilikom bavljenja pitanjem upisa djece romske nacionalnosti u matične knjige rođenih

Djeca rođena kod kuće

Jedno od pitanja koje je pokrenuto u pojedinačnim razgovorima sa kontakt osobama u OESS-u na terenu bilo je pitanje: Što raditi sa djecom koja su rođena kod kuće? U točki 4. u gornjem dijelu teksta (zakonska obveza zdravstvenih institucija) riješeno je samo pitanje djece koja se rađaju u bolnicama, ali nije jasno kako rješavati slučajeve kada su djeca rođena kod kuće i kada nema nikakve strategije ni inicijative ni od jedne institucije (primjerice, centara za socijalni rad, općina, zdravstvenih institucija, itd.) da se upišu i ta djeca. Prema zapažanjima uočenim tijekom kampanje, znatan broj romske djece rađa se kod kuće. Ovo je pitanje ostavljeno da se o njemu još razgovara i trebaju ga uzeti u obzir svi akteri u procesu upisa djece romske nacionalnosti u matične knjige rođenih. Država treba naći trajno rješenje za ovaj problem.

Vijeće ministara BiH je, 21. srpnja 2005. godine, usvojilo Strategiju Bosne i Hercegovine za rješavanje pitanja Roma, a njen cilj je da obuhvati posebne potrebe romske populacije na jedan organiziraniji način. Jedno od pitanja koje je obuhvatila ova Strategija je i upis u matične knjige rođenih i osobni dokumenti. Dobre strane ovog dokumenta su što on izrijeком naglašava, ne samo da u životu Roma postoje problemi, nego također, i da je potreban intenzivan rad i posvećenost tijela vlasti na svim razinama kako bi riješili ove sustavne probleme. Međutim, iako je međunarodna zajednica inicijativu za usvajanje Strategije na državnoj razini priznala kao prvi pozitivni korak ka rješavanju problema s kojima se Romi suočavaju, ozbiljno su kritizirani struktura ovog dokumenta i nedostatak konkretnih aktivnosti i nositelja aktivnosti, odnosno odgovornih za njegovu realizaciju, kao i nedostataka glede planiranoga proračuna. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice usuglasilo se da, kao sljedeći korak u radu, koristi ovu Strategiju kao polaznu točku za kasniju izradbu i usvajanje planova rada po različitim temama iz Strategije i to tako što će ih konkretizirati i pojednostaviti kako bi se mogli realizirati.

Kao zaključak se nameće činjenica da u ovom dokumentu nije dovoljno razrađena strategija kako da se riješi problem neupisivanja romske djece u matične knjige rođenih i zbog toga tijela vlasti moraju ubuduće uložiti više napora kako bi se prevazišao ovaj problem.

Djeca rođena u inozemstvu

Očito je da djeca koja su rođena u inozemstvu ne potpadaju pod opći postupak kojim se bavila ova kampanja, ali to ne umanjuje žurnost rješavanja njihovih problema. Postupak za ovu djecu je drugačiji: svi oni, koji se odluče ubuduće baviti upisom djece romske nacionalnosti u matične knjige rođenih, trebaju postupak za upis ove djece dalje ispitati i uzeti ga u obzir u svom radu. Treba uspostaviti mehanizam za one koji su u poslijeratnom razdoblju prisilno vraćeni u BiH iz inozemstva. Trebalo bi osigurati da dio sheme vraćanja državljana BiH, natrag, u domovinu, na dobrovoljnoj osnovi, bude dobijanje svih osobnih dokumenta. Također, tijela vlasti država iz kojih se Romi prisilno vraćaju u BiH trebaju pokazati više inicijative u razumijevanju praktičnih ograničenja pripadnika romske nacionalnosti koji su rođeni u inozemstvu, a onda vraćeni u BiH. Ovim osobama potrebna je pomoć kako bi dobili potrebne dokumente u državi u kojoj borave, a koji su im potrebni za upis u matične knjige rođenih prije povratka u BiH.

Djeca rođena u BiH čiji roditelji nisu državljani BiH

Ovo je veoma važna primjedba za sve čimbenike, koji se u daljem radu, ubuduće, budu bavili upisom djece romske nacionalnosti u matične knjige rođenih. U tijeku kampanje utvrđeno je da ima mnogo djece čiji roditelji nisu državljani BiH i, u nekim slučajevima, oni potječu sa Kosova. Naknadni upis u ovim slučajevima posebno je složen i bit će potrebna posebna pomoć, i djeci i roditeljima podjednako, kada je budu tražili i kada budu rješavali ovaj problem. U tijeku kampanje OESS se nije bavio slučajevima djece iz ove kategorije, ali preporučuje da ona dobiju prioritet u budućim aktivnostima po ovom pitanju.

Jačanje romskih NVO-a

Kontakt osobe u OESS-u utvrdile su da postoji potreba da se za romske NVO-e organizira obuka o osnovnim značajkama glede nevladinoga sektora, kao što su: kako pripremati prijedlog projekta, kako lobirati za dobijanje sredstva, itd. Međunarodni NVO-i i donatori, trebaju istražiti mogućnosti da takvu obuku uključe u svoje projekte, kao njihov sastavni dio.

Dodatak 1:

Popis općina i romskih naselja koja su bila uključena u kampanju

	ROMSKO NASELJE	OPĆINA	TERENSKI URED OESS-a
1.	Karaula	Travnik	TU Travnik
2.	Turbe	Travnik	TU Travnik
3.	Bešlije	Travnik	TU Travnik
4.	Očice	Vitez	TU Travnik
5.	Kruščica	Vitez	TU Travnik
6.	Hrastovi	Kiseljak	TU Travnik
7.	Svinjarevo	Kiseljak	TU Travnik
8.	Kuprešani	Jajce	TU Bugojno
9.	Buća Potok	Novi Grad	TU Sarajevo
10.	Anex	Novi Grad	TU Sarajevo
11.	Stari Ilijaš	Ilijaš	TU Sarajevo
12.	Butmir	Ilidža	TU Sarajevo
13.	Rupin Do	Zavidovići	TU Zenica
14.	Dragovački Put	Zavidovići	TU Zenica
15.	Željeznička postaja	Zavidovići	TU Zenica
16.	Centar grada	Zavidovići	TU Zenica
17.	Gračanica	Zenica	TU Zenica
18.	Lukovo Polje	Zenica	TU Zenica
19.	Kamenolom	Zenica	TU Zenica
20.	Kanal	Zenica	TU Zenica
21.	Banlozi	Zenica	TU Zenica
22.	Travnička ulica	Zenica	TU Zenica
23.	Radakovo	Zenica	TU Zenica
24.	Blatuša	Zenica	TU Zenica
25.	Crkvice	Zenica	TU Zenica
26.	Babina Rijeka	Zenica	TU Zenica
27.	Centar grada	Zenica	TU Zenica
28.	Varda	Kakanj	TU Zenica
29.	Povezice	Kakanj	TU Zenica
30.	Željeznička postaja	Kakanj	TU Zenica
31.	Centar grada	Kakanj	TU Zenica
32.	Križ	Visoko	TU Zenica
33.	Ljutovik	Visoko	TU Zenica
34.	Gračanica	Visoko	TU Zenica
35.	Perutac	Visoko	TU Zenica
36.	Moštre	Visoko	TU Zenica
37.	Muhsinovići	Visoko	TU Zenica
38.	Centar grada	Visoko	TU Zenica

	ROMSKO NASELJE	OPĆINA	TERENSKI URED OESS-a
39.	Olanovica	Kalesija	TU Zvornik
40.	Staro Selo	Kalesija	TU Zvornik
41.	Ciljuge I	Živinice	TU Tuzla
42.	Ciljuge II	Živinice	TU Tuzla
43.	Sjever I	Živinice	TU Tuzla
44.	Sjever II	Živinice	TU Tuzla
45.	Bisinska ul./Bare	Živinice	TU Tuzla
46.	Nevrenca	Živinice	TU Tuzla
47.	Oskova	Banovići	TU Tuzla
48.	Čubrić	Banovići	TU Tuzla
49.	Veseli Brijeg	Banovići	TU Tuzla
50.	Skahovica	Gračanica	TU Tuzla
51.	Donja Orahovica	Gračanica	TU Tuzla
52.	Grabovica	Gračanica	TU Tuzla
53.	Rasljevo	Gračanica	TU Tuzla
54.	Kiseljak	Tuzla	TU Tuzla
55.	Crvene Njive	Tuzla	TU Tuzla
56.	Krojčica	Tuzla	TU Tuzla
57.	Mošnik	Tuzla	TU Tuzla
58.	Mošnički Potok	Tuzla	TU Tuzla
59.	Miladije	Tuzla	TU Tuzla
60.	Svatovac	Lukavac	TU Tuzla
61.	Lukavac mjesto	Lukavac	TU Tuzla
62.	Kuljeno	Lukavac	TU Tuzla
63.	Čopor	Bijeljina	TU Bijeljina
64.	Rupače	Bijeljina	TU Bijeljina
65.	Divlji zapad	Bijeljina	TU Bijeljina
66.	Modrički Lug	Vukosavlje	TU Orašje
67.	Džahmetovača	Modriča	TU Orašje
68.	Straževac	Modriča	TU Orašje
69.	Vojvode Putnika	Modriča	TU Orašje
70.	Potok Mahala	Modriča	TU Orašje
71.	Požarike	Gradačac	TU Orašje
72.	Begovina	Gradačac	TU Orašje
73.	Kralupe	Konjic	TU Mostar
74.	Ostrožac	Konjic	TU Mostar
75.	Bokulja	Jablanica	TU Mostar
76.	Šljunkara	Jablanica	TU Mostar
77.	Karasebes	Mostar	TU Mostar
78.	Sjeverni Logor	Mostar	TU Mostar
79.	Vrapčići	Mostar	TU Mostar

	ROMSKO NASELJE	OPĆINA	TERENSKI URED OESS-a
80.	Autobusna postaja	Mostar	TU Mostar
81.	Ružica	Bihać	TU Bihać
82.	Tekija	Bosanska Krupa	TU Bihać
83.	Svetinja	Bosanska Krupa	TU Bihać
84.	Veseli Brijeg	Banjaluka	TU Banjaluka
85.	Dubrave	Gradiška	TU Banjaluka
86.	Žeravica	Gradiška	TU Banjaluka
87.	Lipovača	Gradiška	TU Banjaluka
88.	Laminci/Brezinci	Gradiška	TU Banjaluka
89.	Rovine	Gradiška	TU Banjaluka
90.	Rudnička ulica	Prijedor	TU Prijedor
91.	Kozarska ulica	Prijedor	TU Prijedor
92.	Hambarine	Prijedor	TU Prijedor